

Civilutskottets betänkande

1979/80: 17

med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt avser anslag till byggnadsforskning samt lån till experimentbyggande m. m. jämte motioner

1 Propositionen

Regeringen har i propositionen 1979/80:100 bilaga 16 (bostadsdepartementet) under litt. B 15–B 16 (s. 124–130) föreslagit riksdagen att

1. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. får meddelas intill ett belopp av 44 000 000 kr. under budgetåret 1980/81, liksom att outnyttjad del av denna ram får utnyttjas även under budgetåret 1981/82.

2. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt får meddelas intill ett belopp av 35 000 000 kr. resp. 20 000 000 kr. under budgetåren 1981/82 och 1982/83.

3. medge att outnyttjad del av ram för beslut under innevarande budgetår om lån till experimentbyggande m. m. får utnyttjas även under budgetåret 1980/81.

4. under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 anvisa

a. till Byggnadsforskning ett anslag av 8 000 000 kr.,

b. till Lån till experimentbyggande m. m. ett reservationsanslag av 31 000 000 kr.

2 Motionerna

Utskottet har i detta sammanhang behandlat motionerna 1979/80:

584 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs

2. att riksdagen under anslaget B 15 Byggnadsforskning (bilaga 16) anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 25 000 000 kr. förhöjt belopp för att utveckla kollektivhusen och andra kollektiva boendeformer.

754 av Marianne Karlsson (c) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande betydelsen av att problemen med experimentbyggandets överkostnader löses.

2. att riksdagen anhåller att regeringen låter utreda införandet av ett nytt finansieringssystem för byggforskningen så att utvecklingen av patenterade byggprodukter och processer underlättas.

3 Gällande ordning m. m.

3.1 Byggnadsforskning

Finansiering av forsknings- och experimentverksamheten inom byggnads- och anläggningsområdet sker genom att en särskild byggnadsforskningsavgift beräknad på lönesumman inom byggnadsindustrin erläggs. Därjämte anvisas årligen ett obetecknat anslag (B 15 Byggnadsforskning). Avgifterna och anslaget tillförs fonden för byggnadsforskning vars medel fördelas av statens råd för byggnadsforskning (BFR). Fr. o. m. den 1 januari 1976 utgår byggnadsforskningsavgiften med 0,7 % av avgiftsunderlaget.

Byggnadsforskningsavgiften uppbärs enligt samma administrativa regler som socialförsäkringsavgifterna. Pensionskommittén har i betänkandet Pensionsfrågor m. m. (SOU 1977:46) lagt fram förslag om enhetligare och mer lättillämpade regler för avgiftsberäkning av socialförsäkringsavgifterna. Enligt kommitténs uppfattning är det inte möjligt att nå de eftersträlvade förenklningarna om finansieringen av byggnadsforskningsavgift skall ske enligt nuvarande principer. Kommittén föreslår därför att avgiften i dess nuvarande utformning avskaffas.

BFR svarar vidare för vissa verksamheter inom energiforskningsprogrammet och för vissa verksamheter med anknytning till energisparplaner för befintlig bebyggelse. BFR har ansvar för program 3 Energianvändning för bebyggelse under huvudprogrammet Energiforskning för vilket fonden tillförs medel genom anslag under industridepartementets huvudtitel.

Rådet svarar även för viss energiinriktad utvecklings- och demonstrationsverksamhet för vilket fonden tillförs medel genom anslag under bostadsdepartementets huvudtitel (B 17 Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.) men som även finansieras genom avgiftsmedel från fonden. Frågan om anslag m. m. för denna verksamhet behandlar utskottet i betänkandet CU 1979/80:18.

I bilaga 16 till budgetpropositionen 1978 (prop. 1977/78:100 bil. 16 s. 51–73) till vilken hänvisas sammanfattas BFR:s inriktning av verksamheten för treårsperioden 1978/79–1980/81 i en verksamhetsplan (VP 77).

I sin anslagsframställning för budgetåret 1980/81 anger BFR att den inriktning som angavs i VP 77 och som statsmakterna i stort ställt sig bakom fortfarande bör gälla. Mot bakgrund av det statsfinansiella läget har BFR emellertid planerat sin verksamhet med sikte på ett genomförande i långsammare takt men med samma huvudsakliga inriktning som tidigare förutsatts. Under budgetåret 1980/81 vill rådet bl. a. satsa på forskning kring bostadsfrågan i vid bemärkelse samt på behovet av förebyggande underhåll. Angelägna frågor i detta sammanhang gäller t. ex. reparationsbehov i 1960- och 1970-talsbebyggelse. Vidare bör forskningsinsatserna kring fukt- och mögelproblemen intensifieras. Beträffande hälsorisker på grund av höga radonhalter satsar rådet på projekt som syftar till att finna säkra och effektiva åtgärder för att minska radonhalten i byggnader.

För budgetåret 1980/81 beräknar BFR inkomsterna av byggnadsforskningsavgiften till knappt 110 milj. kr. och ränteintäkter till knappt 16 milj. kr. BFR begär för nästa budgetår ett anslag om 10 milj. kr.

3.2 Lån till experimentbyggande m. m.

Från rubricerade anslag utbetalas lån till experimentbyggande som ingår som ett led i forskning avseende energihushållning i byggnader. Medlen betalas ut av bostadsstyrelsen efter beslut av BFR. Föreskrifter för långivning finns i regleringsbrev för innevarande budgetår avseende anslag till byggnadsforskningen m. m. Av regleringsbrevet framgår bl. a. att BFR får bevilja lån till sådant experimentbyggande som ingår som ett led i BFR:s forskningsverksamhet och som avser energihushållning i byggnader. Lån utgår med högst den av rådet godkända kostnaden till den del denna är motiverad från experimentsynpunkt efter avdrag för kostnader som kan finansieras enligt gängse finansieringsmetoder. Lånet är räntefritt och stående i högst tio år. Innan denna tid gått ut skall lånevillkoren omprövas mot bakgrund av det fastighetsekonomiska utfallet av de åtgärder för vilka lånet beviljats. Finner BFR att det finns förutsättningar för en omprövning av villkoren skall lånet eller del därav löpa med ränta och amorteras. Regeringen bestämmer senare hur ränte- och amorteringsvillkoren skall anpassas till vad som vid återbetalningstillfället tillämpas för lån som kan utgå för byggnad för motsvarande ändamål. Om BFR finner att lånet eller del därav inte kan förräntas och amorteras kan regeringen besluta om förlängning av tiden för ränte- och amorteringsfrihet eller om lånet helt eller delvis skall efterges.

Beträffande experimentverksamhet och utvecklingsarbete inom bostadsbyggandet såvitt inte avser energihushållning har sådan förekommit i begränsad omfattning. Vissa åtgärder i syfte att öka denna verksamhet har dock vidtagits. Sålunda kan vissa merkostnader få räknas in i det s. k. låneunderlaget och därmed ge större statligt bostadslån. För att så skall ske gäller vissa villkor. Sålunda gäller att byggnaden skall väsentligt avvika från traditionell utformning och därmed ge särskilda kvaliteter i något angeläget avseende. Vidare skall uppenbar underbelåning föreligga som har ett klart samband med bebyggelsens särskilda kvaliteter. Slutligen skall gälla att projektet i sin helhet skall vara av god kvalitet. Det får inte ha fördyrande överstandard som inte är angelägen.

I prop. 1976/77:100 (bil. 16 s. 117-118) behandlades stödet till experimentverksamheten inom bostadsbyggandet. Där anförde statsrådet Friggebo att ekonomiskt och organisatoriskt stöd till tävlingar och annat utvecklingsarbete som avser boendekvaliteter skulle kunna utgå i begränsad omfattning för enskilda projekt från anslaget Bidrag till förbättring av boendemiljön. Beslut om sådant stöd skulle fattas av regeringen efter förslag av bostads-

styrelsen. Vidare anförde statsrådet att styrelsen inom ramen för befintliga resurser borde utveckla verksamheten med mönsterplaner.

Frågan om statliga aktiviteter för att stödja experimentverksamhet m. m. behandlades även i prop. 1977/78:93 (s. 195) om riktlinjer för ansvarsfördelningen inom bostadsförsörjningen m. m.

Regeringen uppdrog den 1 juni 1978 åt bostadsstyrelsen och planverket att med beaktande av vad som anförts i propositionen lämna en redogörelse för resp. myndighets erfarenheter av experimentverksamhet och utvecklingsarbete inom bostadsbyggandet samt belysa behovet av åtgärder som kan stimulera till ökad aktivitet på området. Planverket har i skrivelse i februari 1979 och bostadsstyrelsen i skrivelse i januari 1980 redovisat uppdraget.

Planverket föreslår att verket i samarbete med bostadsstyrelsen och BFR ges i uppdrag att utreda frågan om ett stöd till vidgad experimentverksamhet med ledning av erfarenheter rörande den nuvarande verksamheten inom energisparområdet.

Bostadsstyrelsen anför att nuvarande experimentverksamhet och utvecklingsarbete inom bostadsbyggandet har en mycket begränsad omfattning och bör öka väsentligt med inriktning på vissa särskilt viktiga frågor. I bostadsstyrelsens skrivelse ges exempel på angelägna uppgifter för utvecklingsarbetet. Bl. a. bör kollektiva boendeformer av olika slag utvecklas liksom lösningar med flexibla lägenheter. En utveckling av boendeformer för äldre med vårdbehov bedöms också som angelägen.

En ökad satsning på experimentverksamhet och utvecklingsarbete inom bostadsbyggandet från statens sida bör enligt bostadsstyrelsen innebära följande.

1. En ökad aktivitet från bostadsverkets sida för att dels utarbeta informationsmaterial som underlag för utvecklingsarbete på fältet, dels föra ut detta material i lämpliga former till olika parter och dels medverka vid planering, genomförande och uppföljning. Detta förutsätter ett resurstillskott.

2. En förbättring av det ekonomiska stödet för att täcka vissa kostnader som sammanhänger med ett projekts experiment- eller utvecklingskaraktär och som inte kan inräknas i ett på vanligt sätt beräknat låneunderlag eller inte bör påverka bostadskostnaden i berörda projekt.

Bostadsstyrelsen kommer att pröva behovet av resurstillskott och frågan om ett förbättrat ekonomiskt stöd i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1981/82.

4 Utskottet

4.1 Byggnadsforskning

I motionen 1979/80:754 (c) yrkandet 2 hemställs att riksdagen anhåller att regeringen låter utreda införandet av ett nytt finansieringssystem för byggforskningen så att utvecklingen av patenterade byggprodukter och

processer underlättas. Av redogörelsen ovan (s. 2) framgår att utredningsförslag föreligger om att byggforskningsavgiften i dess nuvarande utformning avskaffas.

Enligt utskottets mening bör regeringens ställningstagande till pensionskommitténs förslag avvaktas innan ställning tas till ytterligare utredningar beträffande systemet för finansieringen av byggnadsforskningen. Motionen avstyrks sålunda.

I motionen 1979/80:584 (vpk) yrkandet 2 hemställs att riksdagen anvisar ytterligare 25 milj. kr. för att utveckla kollektivhusen och andra kollektiva boendeformer. I motionen ges exempel på intressanta projekt med olika former av kollektivhus. Enligt vad utskottet erfarit finansierar BFR vissa forskningsprojekt på området. I den verksamhetsplan som rådet kommer att lägga fram i augusti 1980 i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1981/82 kommer frågan om forskning kring de kollektiva boendeformerna att behandlas.

Forskningen om kollektiva boendeformer är viktig. Vissa forskningsprojekt på området pågår f. n. med finansiellt stöd från byggforskningsrådet. Frågan kommer ytterligare att belysas i rådets långtidsplan i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1981/82. Med hänvisning till dessa ytterligare överväganden och till att viss forskning om kollektiva boendeformer redan pågår med stöd från BFR avstyrker utskottet bifall till motionen 1979/80:584 (vpk) i här behandlad del. Regeringens förslag om anslag till byggnadsforskning tillstyrks.

4.2 Lån till experimentbyggande m. m.

Ett riksdagens tillkännagivande till regeringen om betydelsen av att problemen med experimentbyggandets överkostnader löses begärs i motionen 1979/80:754 (c) yrkandet 1. Ovan (s. 3-4) har redogjorts för pågående experimentverksamhet, reglernas nuvarande utformning och pågående överväganden i frågan. Av redogörelsen framgår bl. a. att frågan har aktualiserats av bostadsstyrelsen och statens planverk samt att bostadsstyrelsen i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1981/82 kommer att pröva behovet av ett förbättrat statligt ekonomiskt stöd till experimentverksamheten och utvecklingsarbetet inom bostadsbyggandet. Bostadsministern anmäler i budgetpropositionen (bil. 16 s. 56-57) sin avsikt att återkomma med förslag om åtgärder i frågan. Motionen avstyrks med hänvisning till det anförda.

Vad i budgetpropositionen anförts om ram och anslag för experimentbyggande m. m. för budgetåret 1980/81, om preliminära ramar för budgetåren 1981/82 och 1982/83 samt om möjlighet att utnyttja ramen för budgetåret 1980/81 även under budgetåret 1981/82 har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Vad i budgetpropositionen föreslagits om att outnyttjad del av beslutsramen under innevarande budgetår skall få utnyttjas

även under budgetåret 1980/81 har även år 1979 (CU 1978/79:37) ställts under riksdagens prövning och därvid inte mött någon erinran.

4.3 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *nytt finansieringssystem* för byggforskningen att riksdagen avslår motionen 1979/80:754 yrkandet 1.
2. beträffande *experimentbyggande m. m.* att riksdagen avslår motionen 1979/80:754 yrkandet 2.
3. beträffande *ramar* att riksdagen
 - a. medger att beslut om lån till experimentbyggande m. m. får meddelas intill ett belopp av 44 000 000 kr. under budgetåret 1980/81 liksom att outnyttjad del av denna ram får utnyttjas även under budgetåret 1981/82.
 - b. medger att beslut om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt får meddelas intill ett belopp av 35 000 000 kr. resp. 20 000 000 kr. under budgetåren 1981/82 och 1982/83.
 - c. medger att outnyttjad del av ram för beslut under innevarande budgetår om lån till experimentbyggande m. m. får utnyttjas även under budgetåret 1980/81.
4. beträffande *anslag till Byggnadsforskning* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1979/80:584 yrkandet 2 under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 till *Byggnadsforskning* anvisar ett anslag av 8 000 000 kr..
5. beträffande *anslag till experimentbyggande m. m.* att riksdagen under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 till *Lån till experimentbyggande m. m.* för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 31 000 000 kr.

Stockholm den 13 mars 1980

På civilutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Rolf Dahlberg (m), Oskar Lindkvist (s), Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Thure Jadestig (s), Maj-Lis Landberg (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Dahl (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Magnus Persson (s), Bertil Dahlén (fp), Per Olof Håkansson (s), Kerstin Andersson i Hjärtum (c) och Kerstin Ekman (fp).